

André Gerrits, Max Bader, Marcel de Haas & Jacques de Jong:

The European Union and Russia: Perception and Interest in the Shaping of Relations.

Den Haag: Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael', 2008; *Clingendael European Papers* no. 4; 93 blz.; 15,- euro; ISBN: 978-90-5013-132-8

Tegenover de toegenomen assertiviteit van Rusland onder Poetin weet de Europese Unie niet meer dan crisismanagement te plaatsen. De EU volgt wat Moskou op de agenda zet, zo stellen de auteurs van dit paper vast. Het EU-beleid van 'transformatie door integratie', in de jaren '90 ontwikkeld voor landen uit Midden- en Oost-Europa, werd ook op Rusland toegepast. Maar wat Rusland betreft is het niet meer relevant of gewenst. Rusland eist de positie van machtsspeler terug en wil niets van integratie met het Westen weten. Het paper toetst de betrekkingen van de EU met Rusland op drie kerngebieden: energie, veiligheid en mensenrechten. Op *veiligheidsgebied* – een mijneveld op zich zelf – heeft de samenwerking weinig vruchten afgeworpen. Dat komt mede doordat het GBVB nog relatief jong is en de EU haar prioriteiten niet heeft bepaald. De beste kansen voor succesvolle samenwerking ziet men in niet-politiek gevoelige *issues* als ontwapening, civiele verdediging en non-proliferatie van massavernietigingswapens. *Energie* is een ander moeilijk dossier. In de toekomst zal de EU nog afhankelijker worden van Russisch gas, terwijl Rusland meer aan China zou kunnen gaan leveren. Het ontwikkelen van een lange-termijn-energiesamenwerking met Rusland blijft een immense uitdaging. Het bevorderen van *mensenrechten* in Rusland door de EU is problematisch. Het conditionaliteitsinstrument – dat voor gewenste aanpassingen in kandidaat-lidstaten van Midden- en Oost-Europa heeft gezorgd

– ontbreekt. De EU zou er zelfs goed aan doen het stilzwijgende doel van democratisering in Rusland achterwege te laten, om de steun aan de Russische NGO's mogelijk te maken. Rusland en de EU waren, zijn en blijven 'very different animals, both domestically and geopolitically'. De belangrijkste tekortkoming aan EU-kant is het gebrek aan politieke eenheid. Daarom pleiten de auteurs voor een minder ambitieus, een minder omvattend en minder politiek geïnstitutionaliseerd EU-beleid. Een tussenweg van een 'practical linkage approach' naar het voorbeeld van het Duitse beleid van *Annäherung durch Verflechtung*. Meer zit er voorlopig niet in. (M.B-K.)

Willem Post:

Obamawereld. Wat we van de president kunnen verwachten.

Soesterberg: Uitgeverij Aspekt, 2008; 128 blz.; 12,95 euro; ISBN: 978-90-5911-796-9

Amerikaanse fenomenen laten zich vanwege hun schaalgrootte vaak lastig beschrijven; zeker als het de Amerikaanse president betreft die geconfronteerd wordt met crises van ongekende omvang. In zulke gevallen heeft een auteur twee opties. Jarenlang onderzoek met diepgaande analyses en achteraf-beschrijvingen, óf een momentopname die bepaalde zaken aanstipt en aanknopingspunten biedt aan de lezer die meer wil weten. Met *Obamawereld* heeft Willem Post voor het laatste gekozen – met wisselend succes. Aan de hand van Obama's speeches, boeken en campagne biedt Post inzicht in de persoonlijkheid en de te verwachten politiek van de 44ste president. Gecombineerd met eigen ervaringen en zijn expertise maakt dat *Obamawereld* tot een gedetailleerde vogelvlucht van Hawaii tot het Witte Huis. Inherent aan de opzet is dat het boek niet alle aspecten van Obama's leven

behandelt. De vormende invloed van president Abraham Lincoln en de twijfel over zijn eigen huidskleur en herkomst hadden echter niet achterwege mogen blijven. De nadruk op samenwerking – juist met politieke tegenstanders – en het plaatsen van vraagtekens – een ommezwaai ten opzichte van de eenzijdige benadering van Bush – zijn nu eenmaal belangrijke pijlers van de echte Obamawereld. Al met al schotelt Post de lezer een boeiend geschreven eerste verkenning voor, die naar meer smaakt. Hopelijk wendt hij op termijn zijn kennis aan voor de uitgebreide analyse die het onderwerp zeker ook verdient. (M.M.)

Marc Weller:

Negotiating the final status of Kosovo.

Parijs: EU Institute for Security Studies, december 2008 (*Chaillot Paper*, no. 114); 95 blz.; 10,- euro; ISBN: 978-9-29198-132-8. (www.iss.europa.eu)

In dit *Chaillot Paper* analyseert Weller hoe de internationale bemoeienissen met Kosovo en de onderhandelingen over de uiteindelijke status van dit gebied resulteerden in datgene wat men het liefst had willen vermijden: een onafhankelijk Kosovo. Hij beschrijft hoe op de gewapende confrontatie tussen de NAVO en Servië in 1999 en op de gedwongen verplaatsing van een groot deel van de etnisch-Albanese bevolking een lange periode volgde waarin, onder auspiciën van de VN, over de uiteindelijke status van Kosovo werd onderhandeld. In deze gecompliceerde onderhandelin-

Deze rubriek staat onder redactie van mw dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door mw dr Małgorzata Bos-Karczewska (M.B.-K.), hoofdredacteur van Polonia. NL, het webportaal van de Poolse gemeenschap in Nederland; Mark Maathuis MA (M.M.), freelance journalist in Washington, D.C.; mr M.G. Barends (M.G.B.), als jurist werkzaam bij de Verenigde Naties; en door Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions

gen met Servië en andere betrokkenen werden nagenoeg alle voorhanden zijnde diplomatieke middelen aangewend om tot overeenstemming te komen. Er werd zelfs bedreigd met gebruik van geweld en met humanitaire interventie. Het bleek echter niet mogelijk om met Servië, dat werd gesteund door Rusland, tot overeenstemming te komen. De auteur legt uit hoe er na de mislukte onderhandelingen weinig anders overbleef dan het verlenen van onafhankelijkheid aan Kosovo. Gezien de onzekere arrangementen voor de overdracht van het gezag van de United Nations Mission in Kosovo (UNMIK) naar de recentelijk overeengekomen 'Civiele Missie' van de Europese Unie (EULEX) zal opnieuw een beroep gedaan worden op de EU een leidende rol in Kosovo te spelen: 'the challenge remains to retain the territorial unity of Kosovo while simultaneously fashioning a workable system of cooperation between all international and regional actors involved, despite the ongoing dispute over Kosovo's legal status'. (blz. 94) Voor de gehele Balkan blijft overigens de bescherming van de rechten van minderheden en de handhaving van 'diversity', tegen alle vormen van extremisme, van kracht. Marc Weller is verbonden aan de Universiteit van Cambridge; hij heeft vele regeringen van advies gediend bij conflicten en vredesmissies. (F.v.d.B.)

Sietse Bosgra:

From Jan van Riebeeck to Solidarity with the Struggle: The Netherlands, South Africa and Apartheid. 2008; 103 blz. stbosgra@hetnet.nl

In deze publicatie beschrijft Bosgra de Nederlandse bijdrage aan de anti-apartheidstrijd. Dit geschiedt in het kader van een groter Zuid-Afrikaans project van de *South African Democracy Education Trust*, dat beoogt de geschiedenis van de strijd tegen de Apartheid vast te leggen. Na een vluchtig overzicht van de geschiede-

nis van Zuid-Afrika, de Boerenoorlogen en de recente politiek-culturele revolutie, behandelt Bosgra, radicale voorman van de anti-apartheidstrijd in Nederland, de aspecten daarvan. Aan bod komen de diverse apartheidsonderzoekorganisaties, hun aard, de mate van radicaliteit, hun onderlinge verschillen en tegenstellingen, hun houding tegenover geweldgebruik, alsmede de eventuele contacten met Zuid-Afrikanen die zich tegen de Apartheid keerden. Ook (sommige) anti-apartheidsacties en de diverse boycots passeren de revue. In aparte hoofdstukken wordt de houding van de Nederlandse regeringen besproken, vanaf het kabinet-Den Uyl (1973-1977) tot en met het kabinet-Lubbers (1986-1989), evenals de houding van de kerken, vakbonden en lokale autoriteiten. Na de behandeling van deze 'partners in de strijd' gaan de verdedigers van de Apartheid ('The advocates of white South Africa') onder het mes. Niet alleen de 'Nederlands Zuid-Afrikaanse Vereniging', maar ook bijvoorbeeld de Nederlandse ambassadeurs in Pretoria, de KLM en Philips worden aan de kaak gesteld. Het overzicht besluit met een beschrijving van 'The Last Years', de hectische en verwarrende periode die een einde maakte aan de Apartheid. Daarna volgde, wat Nederland betreft, een periode van discussie over een fusie tussen de belangrijkste apartheidsonderzoekorganisaties in Nederland. Maar wat tijdens de strijd tegen de Apartheid niet lukte, lukte ook niet toen de strijd gestreden was: de fusieplannen strandden. Wél kwam in 1997 het Nederlands Instituut voor Zuid-Afrika tot stand, een professionele organisatie waarnaar de belangrijkste inkomstenbronnen werden overgeheveld die in het verleden door de Nederlandse regering en de Europese Unie werden gegeneereerd. Het nieuwe Instituut werd een informatie- en documentatiecentrum en organiseert projecten in Zuid-Afrika op het gebied van de mensenrechten en de persvrijheid. (F.v.d.B.)

Emerson Vermaat:

Nazi's, communisten en islamisten. Opmerkelijke allianties tussen extremisten.

Soesterberg: Uitgeverij Aspekt, 2008; 310 blz.; 15,95 euro; ISBN: 978-90-5911-721-1

Aspekt is een kleine, sympathieke uitgeverij in het midden van het land, die al jaren een welgemeende interesse aan de dag legt voor een breed scala aan onderwerpen en thema's. Obscure schrijvers, excentrieke onderwerpen en verrassende vertalingen – het kan allemaal in Soesterberg. En dat is een goede zaak, want de tegenwoordige nivellering is ook aan Nederlandse uitgeverij en boekhandel (Kruidvat) niet voorbij gegaan. Dus, als er bij Aspekt een boek verschijnt met hamer en sikkel, halve maan en hakenkruis op de omslag, maak ik me in eerste instantie weinig zorgen. Dat verandert na lezing van het voorwoord van de hand van Bob Smalhout, die, als schot voor de boeg, onder meer stelt dat de 'kwalijke activiteiten' van de nazi's 'voor het grootste deel' zijn overgenomen door de politiek-religieuze leiders van de islam. Nou, dat belooft nog wat. Wat volgt is een aantal slecht geschreven, incoherente hoofdstukken over het Von Ribbentrop-Molotov Pact, de grootmoefte van Jeruzalem en de Iraanse president Ahmadinejad, die blijkbaar moeten bewijzen dat moslims eigenlijk allemaal nazi's zijn. Zo onhult Emerson Vermaat bijvoorbeeld dat Ahmadinejad zich, net als Hitler, graag laat voorstaan op zijn eenvoudige afkomst. En Hitler op zijn beurt schijnt weleens om Gods zegen te hebben gevraagd. Een signalement is volgens de eindredactie van de *Internationale Spectator* echter toch op zijn plaats 'vanwege de mogelijke invloed van het boek op het publieke debat in Nederland'. Moge God ons daarvoor behoeden! (M.G.B.)